

Rättsfallssamlingen

FÖRSLAG TILL AVGÖRANDE AV GENERALADVOKAT
MACIEJ SZPUNAR
föredraget den 6 juni 2018¹

Mål C-149/17

Bastei Lübbe GmbH & Co. KG
mot
Michael Strotzer

(begäran om förhandsavgörande från Landgericht München I (regionala domstolen München I, Tyskland))

”Begäran om förhandsavgörande – Upphovsrätt och närstående rättigheter – Direktiv 2001/29/EG – Skydd för immateriella rättigheter – Direktiv 2004/48/EG – Skadeståndsskyldighet vid fildelning i strid med upphovsrätt – Internetanslutning som kan användas av innehavarens familjemedlemmar – Befrielse från innehavarens skadeståndsansvar utan krav på att ange familjemedlems användning av internetanslutningen”

Inledning

1. Medan immaterialrättens materiella innehåll delvis har harmoniserats i unionsrätten, regleras förfarandena för att ingripa mot intrång i dessa rättigheter och för att ersätta skada som uppkommit genom sådana intrång i princip av medlemsstaternas interna rätt. Unionsrätten ställer emellertid vissa krav utöver det effektivitetstest som normalt tillämpas vid bedömning av medlemsstaternas utövande av sin självständighet i fråga om förfarandet.

2. I detta mål uppkommer frågan om omfattningen av dessa krav och deras relation till de grundläggande rättigheterna. Dessa frågor har visserligen redan behandlats av domstolen, men detta mål ger möjlighet för domstolen att utveckla och förtydliga sin praxis i detta hänseende.

¹ Originalspråk: franska.

Rättslig bakgrund

Unionsrätt

3. Artikel 3.1 och artikel 3.2 b i Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/29/EG av den 22 maj 2001 om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället² föreskriver följande:

”1. Medlemsstaterna skall ge upphovsmän en ensamrätt att tillåta eller förbjuda varje överföring till allmänheten av deras verk, på trådbunden eller trådlös väg, inbegripet att verken görs tillgängliga för allmänheten på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till dessa verk från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer.

2. Medlemsstaterna skall ge ensamrätt att tillåta eller förbjuda tillgängliggörandet för allmänheten, på trådbunden eller trådlös väg, på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till dem från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer.

...

b) för fonogramframställare: av deras fonogram,

...”

4. Artikel 8.1 och 8.2 föreskriver följande:

”1. Medlemsstaterna skall se till att det finns lämpliga sanktioner och möjligheter att vidta rättsliga åtgärder i fråga om intrång i de rättigheter och skyldigheter som fastställs i detta direktiv samt vidta alla åtgärder som krävs för att säkerställa att dessa sanktioner och möjligheter att vidta rättsliga åtgärder tillämpas. Sanktionerna skall vara effektiva, proportionella och avskräckande.

2. Varje medlemsstat skall vidta de åtgärder som krävs för att säkerställa att rättsinnehavare, vilkas intressen berörs av en intrångshandling som utförs inom dess territorium, kan föra talan om skadestånd ...”

5. I artikel 2.1 och 2.2 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/48/EG av den 29 april 2004 om säkerställande av skyddet för immateriella rättigheter³ föreskrivs följande:

”1. Utan att det påverkar de medel som föreskrivs eller kan komma att föreskrivas i gemenskapslagstiftningen eller i nationell lagstiftning, förutsatt att dessa medel är gynnsammare för rättighetshavaren, skall de åtgärder, förfaranden och sanktioner som föreskrivs i detta direktiv vara tillämpliga, i enlighet med artikel 3, vid varje intrång i de immateriella rättigheter som följer av gemenskapsrätten och/eller den berörda medlemsstatens nationella rätt.

2. Detta direktiv skall inte påverka tillämpningen av de särbestämmelser och undantag som finns i gemenskapslagstiftningen om säkerställande av skyddet för upphovsrätt och närstående rättigheter, särskilt inte ... direktiv [2001/29] och i synnerhet artiklarna 2–6 och 8 i det direktivet.”

2 EGT L 167, 2001, s. 10.

3 EUT L 157, 2004, s. 45.

6. I artikel 3 i samma direktiv anges följande:

”1. Medlemsstaterna skall tillhandahålla de åtgärder, förfaranden och sanktioner som är nödvändiga för att säkerställa skyddet för de immateriella rättigheter som omfattas av detta direktiv. Åtgärderna, förfarandena och sanktionerna skall vara rättvisa och skäliga, inte onödigt komplicerade eller kostsamma och inte medföra oskäliga tidsfrister eller omotiverade dröjsmål.

2. Åtgärderna, förfarandena och sanktionerna skall också vara effektiva, proportionella och avskräckande och skall tillämpas så att hinder för lagenlig handel inte uppkommer och så att missbruk inte sker.”

7. I artikel 6.1 första meningen i direktivet föreskrivs följande:

”Medlemsstaterna skall se till att de behöriga rättsliga myndigheterna, på begäran av en part som har lagt fram skälig bevisning som är tillräcklig för att visa grund för talan och har angivit bevisning till stöd för sin talan som motparten förfogar över, kan besluta att motparten skall lägga fram bevisningen, förutsatt att sekretessbelagd och annan konfidentiell information skyddas.”

8. Slutligen finns i artikel 13.1 första stycket i direktiv 2004/48 följande bestämmelse:

”Medlemsstaterna skall se till att de behöriga rättsliga myndigheterna, efter ansökan från den skadelidande parten, förpliktar den som har begått immaterialrättsintrång och som visste eller rimligen borde ha vetat att han eller hon ägnade sig åt intrångsgörande verksamhet, att betala ett skadestånd till rättighetshavaren som är lämpligt i förhållande till den faktiska skada som denne har orsakats till följd av intrånget.”

Tysk rätt

9. 97 § i Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte – Urheberrechtsgesetz (lag om upphovsrätt och närstående rättigheter) av den 9 september 1965 har följande lydelse:

”1. Vid intrång i upphovsrätt eller någon annan rättighet som skyddas i denna lag kan den skadelidande begära att intrånget ska upphöra och, om det föreligger fara för att det upprepas, att det utfärdas ett förbuds föreläggande. Rätt till förbuds föreläggande finns även första gången då det visar sig föreligga risk för intrång.

2. Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet utför ett intrång ska ersätta vållad skada. Skadeståndet kan också omfatta den vinst som gärningsmannen fått av den rättsstridiga handlingen. Skadeståndet kan även bestämmas på grundval av det belopp som gärningsmannen hade fått betala som skälig ersättning om han hade fått tillstånd att utnyttja den rättighet som intrånget avsåg. Upphovsmän, utgivare av vetenskapliga verk (70 §), fotografer (72 §) och utövande konstnärer (73 §) kan också begära skälig ekonomisk ersättning för ideell skada.”

Bakgrund, förfarandet och tolkningsfrågorna

10. Det tyska bolaget Bastei Lübbe AG är som producent av fonogram innehavare av upphovsrätt och närstående rättigheter till ljudversionen av en bok.

11. Michael Strotzer innehar en internetanslutning genom vilken ljudversionen av boken den 8 maj 2010 gjordes tillgänglig för nedladdning för ett obegränsat antal användare på en utbytesmarknad (*peer-to-peer*). En sakkunnig har med säkerhet fastställt att IP-adressen var hänförlig till Michael Strotzer.

12. I skrivelse av den 28 oktober 2010 krävde Bastei Lübbe att Michael Strotzer skulle upphöra med intrånget i upphovsrätten. Eftersom detta krav inte ledde till något resultat, väckte Bastei Lübbe vid Amtsgericht München (distriktsdomstolen i München, Tyskland) talan mot Michael Strotzer som innehavare av ifrågavarande IP-adress med begäran om ekonomisk ersättning.

13. Michael Strotzer bestrider emellertid att han själv begått något intrång i upphovsrätten och uppger att hans internetanslutning var tillräckligt skyddad. Dessutom hävdar han att hans föräldrar, som bor tillsammans med honom, också hade tillgång till internetanslutningen men att de, såvitt han visste, inte hade filen i fråga i sin dator, att de var okunniga om dess existens och att de inte använde dataprogrammet för nedladdning på nätet. Dessutom hade datorn varit avstängd när intrånget ägde rum.

14. Amtsgericht München (distriktsdomstolen i München) ogillade Bastei Lübbes skadeståndstalan på grund av att det inte styrkts att Michael Strotzer hade begått det påstådda intrånget i upphovsrätten, eftersom han hade uppgett att även hans föräldrar kunde ha begått detta intrång. Bastei Lübbe överklagade domen till Landgericht München I (regionala domstolen München I, Tyskland), som är den hänskjutande domstolen i detta mål.

15. Den hänskjutande domstolen är benägen att anse att Michael Strotzer är ansvarig för det påstådda intrånget i upphovsrätten eftersom det inte framgår av hans förklaringar att någon tredje person skulle ha använt internetanslutningen vid tidpunkten för intrånget och därmed vara starkt misstänkt för att ha begått intrånget. Emellertid måste den hänskjutande domstolen ta hänsyn till den praxis som utbildats av Bundesgerichtshof (Federala högsta domstolen, Tyskland) som skulle kunna förhindra att Michael Strotzer ådömdes ansvar.⁴

16. Enligt praxis i Bundesgerichtshof (Federala högsta domstolen), såsom den tolkas av den hänskjutande domstolen, ankommer det på käranden att framställa påstående om och bevisa intrånget i upphovsrätten. Bundesgerichtshof anser vidare att innehavaren av internetanslutningen ska presumeras ha begått ett sådant intrång om ingen annan person kunde använda denna internetanslutning när intrånget ägde rum. Om däremot internetanslutningen inte var tillräckligt skyddad eller om den avsiktligt ställts till andra personers förfogande vid tidpunkten för intrånget, kan innehavaren av anslutningen inte presumeras ha begått intrånget.

17. I ett sådant fall har emellertid innehavaren av internetanslutningen enligt praxis i Bundesgerichtshof (Federala högsta domstolen) en sekundär bevisbörda. Innehavaren fullgör denna sekundära bevisbörda genom att ange att andra personer, i förekommande fall med angiven identitet, självständigt kunde använda hans internetanslutning och att de därför kunde ha utfört det påstådda intrånget i upphovsrätten. Om en medlem av familjen har haft tillgång till internetanslutningen, är innehavaren av anslutningen emellertid inte skyldig att lämna ytterligare uppgifter om den tidpunkt då anslutningen använts och om arten av denna användning på grund av skyddet för äktenskap och familj i artikel 7 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (nedan kallad stadgan) och bestämmelserna i tysk grundlag.

18. Mot denna bakgrund beslutade Landgericht München I (regionala domstolen München I) att vilandeförklara målet och ställa följande frågor till domstolen:

”1. Ska bestämmelserna i artikel 8.1 och 8.2 och artikel 3.1 i direktiv 2001/29 tolkas så, att påföljderna för intrång i rätten att göra ett verk tillgängligt för allmänheten anses ’effektiva och avskräckande’ när innehavaren av en internetanslutning som använts för att göra intrång i upphovsrätt genom fildelning inte hålls ansvarig, om han utpekar minst en familjemedlem som liksom han själv hade

⁴ Den hänskjutande domstolen åberopar bland annat Bundesgerichtshofs dom av den 6 oktober 2016, I ZR 154/15, Afterlife.

möjlighet att använda denna internetanslutning men utan att han lämnar närmare uppgifter om undersökningar som gjorts om vid vilken tidpunkt och på vilket sätt denna familjemedlem har använt internetanslutningen?

2. Ska artikel 3.2 i direktiv 2004/48 tolkas så, att åtgärder för att skydda immateriella rättigheter alltid är 'effektiva' när innehavaren av en internetanslutning som använts för att göra intrång i upphovsrätt genom fildelning inte hålls ansvarig, om han utpekar minst en familjemedlem som liksom han själv hade möjlighet att använda denna internetanslutning men utan att han lämnar närmare uppgifter om undersökningar som gjorts om vid vilken tidpunkt och på vilket sätt denna familjemedlem har använt internetanslutningen?"

19. Begäran om förhandsavgörande inkom till domstolen den 24 mars 2017. Bastei Lübbe, den österrikiska regeringen och Europeiska kommissionen har inkommit med skriftliga inlagor. Bastei Lübbe och kommissionen var företrädare vid den muntliga förhandlingen som ägde rum den 14 mars 2018.

Bedömning

Inledande anmärkningar

20. I sin inlaga uttalar kommissionen tvivel om betydelsen av de ställda frågorna för avgörande av tvisten vid den nationella domstolen. Jag hyser inte sådana tvivel.

21. Den hänskjutande domstolen har ställt sina frågor för att få klarhet i huruvida det överensstämmer med effektivitetskravet för åtgärder som ska säkerställa skyddet av upphovsrättigheter enligt artikel 8 i direktiv 2001/29 och artikel 3 i direktiv 2004/48 att innehavaren av en internetanslutning som använts för intrång i upphovsrätt⁵ tillåts att enligt en presumptionsregel undandra sig ansvaret för dessa intrång genom att utan närmare precisering utpeka en familjemedlem som också haft tillgång till internetanslutningen. Den hänskjutande domstolens tvivel grundar sig på praxis i Bundesgerichtshof (Federala högsta domstolen) rörande de rättsmedel vid intrång i upphovsrättigheter som innehavarna av dessa rättigheter förfogar över enligt tysk rätt.

22. Det ankommer inte på EU-domstolen utan enbart på de nationella domstolarna att tolka och tillämpa medlemsstaternas interna rättspraxis. Det följer emellertid av principen om konform tolkning att de nationella myndigheterna och domstolarna är skyldiga att, såvitt möjligt, tolka bestämmelserna i sin interna rätt så att unionsrätten får fullt genomslag. Detta krav inbegriper skyldighet att ändra en fast nationell rättspraxis om den inte är förenlig med unionsrätten.⁶ Kravet på konform tolkning får därför anses kräva att den hänskjutande domstolen tolkar och tillämpar den praxis som utformats av Bundesgerichtshof (Federala högsta domstolen), i den mån det är möjligt, så att den ger full verkan åt skyldigheterna enligt unionsrätten i fråga om de rättsmedel som är tillgängliga för upphovsrättshavarna. Det ingår emellertid i EU-domstolens uppgifter att ge den hänskjutande domstolen alla nödvändiga anvisningar om hur långt dessa skyldigheter sträcker sig.

5 Jag uppfattar denna term som att den inbegriper såväl upphovsrätten i egentlig mening som närstående rättigheter, till exempel fonogramframställarens rättigheter.

6 Se, senast, dom av den 17 april 2018, Egenberger (C-414/16, EU:C:2018:257, punkterna 71 och 72).

23. Om den hänskjutande domstolen betvivlar att praxis i Bundesgerichtshof (Federala högsta domstolen), såsom den tolkas av den hänskjutande domstolen, uppfyller kraven i unionsrätten, har EU-domstolen full befogenhet att fastställa hur långt dessa krav sträcker sig. Det är två aspekter av denna problematik som då ska undersökas, nämligen dels innebörden av de relevanta bestämmelserna i unionsrätten, dels tillämpningen av dessa bestämmelser på ett sätt som överensstämmer med grundläggande rättigheter.

Relevanta bestämmelser i direktiven 2001/29 och 2004/48

24. Direktiv 2001/29 ger ett kortfattat besked om vilka åtgärder som ska vidtas för att säkerställa skyddet av de rättigheter som harmoniseras genom direktivet. Artikel 8 i direktivet begränsar sig till att allmänt ålägga medlemsstaterna att använda påföljder som är effektiva, proportionella och avskräckande för att beivra intrång i dessa rättigheter. Medlemsstaterna ska dessutom göra det möjligt för de rättighetshavare som utsatts för intrång att väcka skadeståndstalan. Det har helt lämnats till medlemsstaterna att avgöra vilka konkreta åtgärder som ska vidtas för att uppfylla dessa krav.

25. Emellertid har unionslagstiftaren, på grund av de immateriella rättigheternas betydelse för den inre marknaden, ansett det nödvändigt att utforma mera detaljerade och harmoniserade bestämmelser för att säkerställa ett enhetligt skydd av dessa rättigheter inom hela unionen.⁷ Direktiv 2004/48 är sålunda helt ägnat åt de åtgärder som avses säkerställa skyddet av immateriella rättigheter.

26. Visserligen anges i artikel 2.2 i direktiv 2004/48 att direktivet inte ska påverka tillämpningen av särbestämmelser om upphovsrätt, särskilt inte bestämmelserna i artikel 8 i direktiv 2001/29. Alltså ges i denna bestämmelse företräde åt bestämmelserna i direktiv 2001/29 framför bestämmelserna i direktiv 2004/48. Det framgår för den skull inte att hela upphovsrätten ska uteslutas från tillämpningsområdet för direktiv 2004/48. Artikel 2.1 i detta direktiv anger mycket tydligt att bestämmelserna i direktivet ska vara tillämpliga ”vid varje intrång i de immateriella rättigheter som följer av gemenskapsrätten och/eller den berörda medlemsstatens nationella rätt”. Eftersom upphovsrätten obestriddligen ingår i de immateriella rättigheterna, är direktiv 2004/48 tillämpligt på den, med förbehåll för de särbestämmelser som ingår i unionsrättens akter om denna rättighet. Direktivet innehåller dessutom specifika bestämmelser avseende upphovsrätten, bland annat i artikel 5 som innehåller en presumtion om innehav av upphovsrätt eller närstående rättighet.

27. Artikel 8 i direktiv 2001/29 ska således inte betraktas som en isolerad bestämmelse av mycket allmän art utan snarare som en beståndsdel av ett harmoniserat system med skydd för immateriella rättigheter enligt direktiv 2004/48. Detta system begränsar sig inte till att ge medlemsstaterna självständighet vid regleringen av förfarandefrågor utan skapar också för dem konkreta skyldigheter, för vilka skyddet, även i fråga om förfarandet, står under EU-domstolens kontroll, som omfattar mera än den klassiska kontrollen av principerna om likabehandling och effektivitet. En annan tolkning skulle göra direktiv 2004/48 helt överflödigt, eftersom det inte skulle innefatta något mer än vad som redan följer av medlemsstaternas skyldighet enligt effektivitetsprincipen som är att säkerställa att de materiella bestämmelserna i unionsrätten får ändamålsenlig verkan inom immaterialrätten. Det skulle inte vara rimligt att anse att unionslagstiftaren hade utarbetat ett direktiv bestående av skyldigheter som skulle kunna berövas varje innehåll till följd av medlemsstaternas förfarandebestämmelser. Dessutom har direktiv 2004/48 ett självständigt tillämpningsområde, eftersom det enligt artikel 2.1 ska tillämpas inte endast på skyddet av harmoniserade immateriella rättigheter inom unionsrätten utan också på rättigheter i medlemsstaternas interna lagstiftning. Direktivet kan därför inte förstås så, att det endast utgör en konkretisering av den allmänna effektivitetsprincipen vid skyddet av rättigheter inom unionsrätten, som är tillämplig inom ramen för medlemsstaternas självständighet i förfarandefrågor, när det inte finns specifika unionsrättsliga bestämmelser.

⁷ Se skäl 1, 8 och 9 i direktiv 2004/48.

28. Om artikel 8.2 i direktiv 2001/29, kompletterad och förtydligad i detta hänseende genom artikel 13.1 i direktiv 2004/48, ger den skadelidande rättighetshavaren rätt att väcka skadeståndstalan, innebär detta alltså enligt min uppfattning en skyldighet att i det interna rättssystemet utforma och tillämpa mekanismer som faktiskt ger rättighetshavarna möjlighet att erhålla skadestånd. Om de konkreta processuella mekanismerna som syftar till att genomföra dessa direktiv faller inom medlemsstaternas befogenheter, är deras effektivitet ändå underkastad EU-domstolens kontroll. Tvärtemot vad kommissionen har gjort gällande i sin inlaga, är denna kontroll inte begränsad till frågan om det i praktiken är omöjligt eller synnerligen svårt att få skadestånd, eftersom en sådan värdering normalt ingår i kontrollen av att effektivitetsprincipen har iakttagits. Kontrollen av att skyldigheterna enligt dessa direktiv har iakttagits gör det nödvändigt att tolka de konkreta bestämmelserna och att pröva deras ändamålsenliga verkan.

29. I det nationella förfarandet rör det sig om intrång i rätten att göra ett verk tillgängligt för allmänheten som begåtts med hjälp av internet. Det är svårt för de rättighetshavare som utsätts för detta slags intrång att identifiera gärningsmännen och att bevisa deras inblandning. De intrång som skett genom internet lämnar inga materiella spår⁸ och gör det i viss mån möjligt för de personer som är ansvariga att förbli anonyma. Det enda bevis som man vanligen kan påträffa är den IP-adress från vilken intrånget begåtts. Identifiering av innehavaren av en IP-adress, även om den är korrekt, utgör emellertid inte ett bevis om att en bestämd person är ansvarig för intrånget, särskilt om internetanslutningen var tillgänglig för flera personer.

30. Det är därför som de nationella lagarna ofta anger åtgärder för att lätta bevisbördan för de rättighetshavare som utsätts för intrång. En sådan åtgärd kan ha formen av en presumtion att innehavaren av internetanslutningen är skyldig till intrång som skett från hans IP-adress. Sådana åtgärder gör det alltså möjligt att säkerställa att rättsinnehavarna får en effektiv möjlighet att begära skadestånd vid intrång genom internet. Enligt de upplysningar som lämnats i begäran om förhandsavgörande har en sådan presumtion genom rättspraxis införts i det tyska rättssystemet.

31. En skyldighet att införa en sådan presumtion har inte uttryckligen föreskrivits i bestämmelserna i direktiv 2001/29 eller direktiv 2004/48. Om emellertid en sådan åtgärd utgör den huvudsakliga metoden i nationell rätt för att säkerställa att rätten att begära ersättning för skada enligt artikel 8.2 i direktiv 2001/29 blir effektiv, måste metoden tillämpas konsekvent och effektivt. Åtgärden skulle inte uppnå sitt ändamål, om det var alltför lätt att undvika skuldpresumtionen och därmed lämna den drabbade rättighetshavaren utan annan möjlighet att göra gällande sin rätt till skadestånd. Denna rätt skulle därmed bli illusorisk.

32. Eftersom artikel 8.2 i direktiv 2001/29 inte anger någon konkret metod för att säkerställa att rätten att begära skadestånd blir effektiv, följer alltså enligt min mening att de metoder som faktiskt existerar ska tillämpas konsekvent och effektivt. I detta hänseende spelar de nationella domstolarna en avgörande roll vid värdering av bevis och vid avvägning av olika föreliggande intressen.

33. Om den hänskjutande domstolen hyser tvivel om tolkningen och tillämpningen av den praxis som utformats av Bundesgerichtshof (Federala högsta domstolen) i fråga om ansvar och skyldigheter för innehavare av internetanslutningar, bör den därför ge företräde åt den tolkning som bäst främjar effektiviteten i skyddet för de immateriella rättigheterna.

⁸ I motsats till, exempelvis, försäljning av förfalskade varor.

Skyddet av de grundläggande rättigheterna

34. Det problem som den hänskjutande domstolen möter vid tillämpning av den praxis som skapats av Bundesgerichtshof (Federala högsta domstolen) tycks bestå i hänvisningen till principen om skydd för familjelivet för att begränsa skyldigheten för innehavaren av internetanslutningen att tillhandahålla information om den person som kan ha utfört ett intrång i upphovsrätten. Om den nämnda innehavaren av anslutningen skulle upplysa om att även andra personer än han själv kunde ha tillgång till denna anslutning, skulle han därför inte vara skyldig att uppge deras identitet eller ge andra upplysningar om dem, eftersom en sådan skyldighet i rätten att göra ett verk tillgängligt för allmänheten skulle utgöra ett oberättigat ingrepp i hans familjeliv.

35. I detta hänseende förtjänar att understrykas att medlemsstaterna, vid tillämpning av bestämmelser som införlivat direktiven 2001/29 och 2004/48, naturligtvis är bundna av bestämmelserna i stadgan. Rätten till respekt för privatliv och familjeliv skyddas av artikel 7 i stadgan. I upphovsrättsliga tvister kan emellertid rätten till respekt för privatliv och familjeliv komma att konkurrera med den grundläggande rätten till egendom som behandlas i artikel 17 i stadgan. Immateriell egendom nämns där särskilt i punkt 2.

36. Dessutom har domstolen redan haft tillfälle att framhålla att den rätt till information som en kärande har i samband med ett förfarande rörande skydd för immateriella rättigheter avser att göra den grundläggande rätten till ett effektivt rättsmedel, som garanteras i artikel 47 i stadgan, tillämplig och därigenom säkerställa en effektiv utövning av den grundläggande rätten till immateriell egendom.⁹

37. I en sådan situation, där olika grundläggande rättigheter konkurrerar med varandra, ankommer det på de nationella myndigheterna och domstolarna att se till att det skapas en rimlig balans mellan dessa rättigheter.¹⁰ Det är också möjligt att en erforderlig avvägning av de krav som är förbundna med skyddet för olika grundläggande rättigheter ska göras enligt unionsrätten, särskilt av EU-domstolen vid tolkningen av denna rätt.¹¹

38. Vid denna avvägning ska det väsentliga innehållet i de berörda grundläggande rättigheterna beaktas. I enlighet härmed har domstolen funnit att det strider både mot den grundläggande rätten till egendom och mot rätten till ett effektivt rättsmedel att tillåta en bank att åberopa banksekretessen, med hänvisning till rätten till skydd av personuppgifter i artikel 8 i stadgan, för att vägra att lämna ut uppgifter om en kontohavare, som skulle ha gjort det möjligt att väcka talan mot honom om skydd av immateriella rättigheter.¹²

39. Det skulle vara möjligt att föra ett liknande resonemang rörande det ömsesidiga beroendet mellan immateriella rättigheter och rätten till ett effektivt rättsmedel, å ena sidan, och rätten till respekt för familjeliv, å andra sidan.

40. Om rätten som tillerkänns innehavaren av en internetanslutning att, med hänvisning till skyddet för hans familjeliv, vägra lämna ut närmare uppgifter om personer som kan ha begått intrång i upphovsrätt i praktiken skulle hindra innehavaren av upphovsrätten att få ersättning för liden skada, påverkades det väsentliga innehållet i innehavarens immateriella rättigheter. I ett sådant fall borde rätten till egendom tillmätas större betydelse än rätten till respekt för familjelivet. Om däremot den nationella domstolen skulle anse att ett sådant intrång i familjelivet är otillåtet, borde innehavaren av internetanslutningen hållas ansvarig för intrånget i upphovsrätten. Ett sådant sekundärt ansvar kan

⁹ Dom av den 16 juli 2015, Coty Germany (C-580/13, EU:C:2015:485, punkt 29).

¹⁰ Dom av den 15 september 2016, Mc Fadden (C-484/14, EU:C:2016:689, punkt 84).

¹¹ Dom av den 16 juli 2015, Coty Germany (C-580/13, EU:C:2015:485, punkt 33).

¹² Dom av den 16 juli 2015, Coty Germany (C-580/13, EU:C:2015:485, punkterna 37–41).

tydliga föreligga i tysk rätt.¹³ Innan innehavaren av internetanslutningen hålls ansvarig, bör dock den nationella domstolen klarlägga att det inte finns andra processuella metoder som skulle göra det möjligt för innehavaren av upphovsrätten att få skadestånd genom att identifiera den person som begått intrånget.¹⁴

41. Vidare anser jag att två andra bestämmelser i stadgan också kan vara av intresse vid överväganden om grundläggande rättigheter.

42. I första hand rör det sig om artikel 20 i stadgan som gäller likhet inför lagen. Enligt den information som lämnats av Bastei Lübbe i dess inlägga är omkring 70 procent av internetanslutningarna i Tyskland ”familjeanslutningar”, det vill säga anslutningar som används inom familjen. Det återstår alltså omkring 30 procent internetanslutningar som inte används i ett sådant sammanhang, varav en viss andel sannolikt innehas av personer som lever ensamma. Om användning av en internetanslutning i ett familjesammanhang skulle göra det möjligt att lätt komma undan ansvar för intrång i upphovsrätten, skulle detta medföra en ogynnsam behandling av ensamstående personer som inte tillåter att andra familjemedlemmar får använda deras internetanslutning. Även om personer som lever i en familj inte, i fråga om rätten till respekt för familjelivet, befinner sig i samma situation som personer som lever ensamma, finns det ingen sådan skillnad när det gäller ansvaret för intrång i upphovsrätt. Därför kan inte enbart samlevnad med andra familjemedlemmar automatiskt utesluta sådant ansvar.

43. I andra hand finns i artikel 54 i stadgan ett förbud mot missbruk av rättigheter som erkänns i stadgan. Visserligen riktar sig denna artikel huvudsakligen mot handlingar som, med utnyttjande av de rättigheter som erkänns i stadgan, i verkligheten syftar till att bekämpa och tillintetgöra dessa rättigheter.¹⁵ Det är tydligt att intrång i en immateriell rättighet inte är av sådant slag.

44. Vidare kan det erinras om att förbudet mot rättsmissbruk sedan länge utgör en allmän unionsrättslig princip.¹⁶ Enligt denna princip får rättssökande inte missbruka unionsrätten genom att göra anspråk på rättigheter som ger dem fördelar utan att det är förenligt med unionsbestämmelsernas syfte.

45. I det nationella förfarandet hävdar Michael Strotzer att han inte kan anses ansvarig för intrång i upphovsrätten genom sin internetanslutning, därför att andra personer, det vill säga hans föräldrar, också hade tillgång till denna anslutning. Vidare framhåller han att hans föräldrar inte hade kunskap om det dataprogram som användes för att utföra ett sådant intrång och att de inte heller på sin dator hade det verk som rättsstridigt hade spritts till allmänheten.

46. Det är då den hänskjutande domstolens uppgift att klarlägga om Michael Strotzer inte missbrukat rätten till skydd för familjelivet genom att åberopa denna rätt, inte för att skydda familjemedlemmarna mot eventuellt ansvar för intrång i upphovsrätt, med vilket de synbarligen inte har något att göra, utan enbart för att undkomma sitt eget ansvar för detta intrång. Om så är fallet, bör rätten till skydd för familjelivet inte hindra att skydd ges de nämnda upphovsrättsinnehavarna.

13 Se dom av Bundesgerichtshof (Federala högsta domstolen) av den 30 mars 2017, I ZR 19/16 Loud, meddelad efter det att begäran om förhandsavgörande i förevarande fall inkommit.

14 Se, för ett liknande resonemang, dom av den 16 juli 2015, Coty Germany (C-580/13, EU:C:2015:485, punkt 42).

15 Se Woods, L., Article 54 – Abuse of Rights, i Peers, S., Hervey, T. K., Kenner, J. (ed.) m.fl. (utgivare), *The EU Charter of Fundamental Rights: A Commentary*, Hart Publishing, Oxford Portland, Oregon, 2014, s. 1539–1559.

16 Se, som ett färskt exempel, dom av den 6 februari 2018, Altun m.fl. (C-359/16, EU:C:2018:63, punkt 48 och följande punkter).

Förslag till avgörande

47. Med hänvisning till föregående överväganden föreslår jag att domstolen besvarar de frågor som ställts av Landgericht München I (regionala domstolen München I, Tyskland) på följande sätt:

Artikel 8.2 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/29/EG av den 22 maj 2001 om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället och artikel 13.1 i direktiv 2004/48/EG om säkerställande av skyddet för immateriella rättigheter ska tolkas så, att de inte kräver att medlemsstaterna i nationell rätt inför en presumtion om ansvar för innehavare av en internetanslutning för intrång i upphovsrätt som begåtts genom denna anslutning. Om däremot den nationella rätten innehåller en sådan presumtion för att säkerställa skyddet för sådana rättigheter, ska presumtionen tillämpas konsekvent för att garantera skyddets effektivitet. Rätten till respekt för familjelivet enligt artikel 7 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna kan inte tillämpas så att den berövar rättighetshavarna alla reella möjligheter att skydda sina immateriella rättigheter i enlighet med artikel 17.2 i stadgan om de grundläggande rättigheterna.